

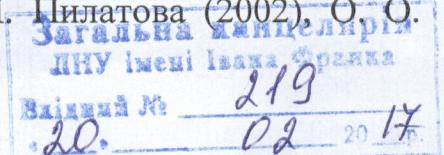
ВІДГУК

на дисертацію Ірини Олександрівни Захарчук «РОЗВИТОК І СТАНОВЛЕННЯ КАТЕГОРІЙ ЗАПЕРЕЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ УП-ХУП ст.: СИНХРОНІЯ ТА ДІАХРОНІЯ», подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови – Львів, 2017. – 251с.

Дисертація I.O.Захарчук присвячена системному різновекторному дослідженю особливостей – формальних, семантичних, функціональних і текстових --засобів вираження заперечення та їх розвитку в англійській мові УП-ХУП ст.

Актуальність теми роботи зумовлена необхідністю категоризації засобів заперечення в іхньому становленні; структурації засобів заперечення за різними субпарадигмами на синхронному рівні та пошуком об'єктивзації динамічних процесів, викликаних транспозицією під впливом взаємодії зазначених субпарадигм. Сконструйована функціонально-семантична парадигма свідчить про взаємодію її складових в історії англійської мови, що є **авторським доробком у теорію функціональної граматики.**

Вивчення динаміки розвитку об'єкта базується на методології функціональної та порівняльно-історичній граматиці, проте, дослідження як зарубіжних (див.:О. Єсперсен (1917/18), Е. Клайма (1964), Р. Якендоф (1969, 1971), Б. Парти (1970), Дж. Сміт (1975), Р. Хорн (1978, 1989), О. Даль (1979), П. Карель (1996), Л. Хорн (2000), Й. Іуєрі (2005), М. Драєр (2005), М. Міестамо (2005, 2009), Т. Невалайєн (2006), Б. Вагнер-Нагі (2011) та ін., так і вітчизняних вчених(див.:О. В. Падучева 1969-2012), Й. Н. Бродський (1974), О. І. Бахарєв (1980, 2000), В. З. Панфілов (1982), В. М. Бондаренко (1983, 1996), О. М. Диурл (1989), Л. М. Сизранцева (1995), (О. М. Голованова (1997), Р. М. Фахретдинов (1997), Г. В. Малина (1998), Л. В. Нікіфорова (2000), , Л. В. Громоздова (2000), Ю. Г. Підіпригора (2001), О. П. Кущ (2002), В. М. Пилатова (2002), О. О.

Прокоф'єва (2002), І. М. Кобозєва (2003), І. В. Музейник (2003), О. С. Белайчук (2004), А. Й. Паславська (2005, 2006), М. В. Євсіна (2006), О. О. Константінова (2006), М. В. Євсіна (2006), О. М. Мокра (2006), О. О. Константінова (2006), Ю. М. Петрова (2008), Л. В. Кардаш (2008), Ю. М. Петрова (2008), П. А. Чернова (2009), М. П. Соколов (2009), О. С. Мілосєрдова (2010), М. В. Малінович (2012), А. Р. Файрузова (2015) та ін., зазвичай моноаспектні, проте, вони дозволили авторові обґрунтувати використання етимологічного, компонентного (концептуального) (с.65), дистрибутивного, функціонального, квантитативного та текстового (с.65) типів аналізу.

Представлений автором алгоритм дослідження – його теоретичне обґрунтування та методична система дослідження заперечення -- забезпечили розробку функціонально-семантичної парадигми заперечення у синхронії та діахронії англійської мови.

Моделювання функціонально-семантичної парадигми (с.72 та наст.) заперечення виявило рівні вираження заперечення, яка охоплює: морфологічний, лексико-граматичний, синтаксичний і текстовий рівні (с.34-65). Для цього автор вирізнила:

граматичну парадигму з домінатною заперечною часткою
лексичну парадигму з доміантним заперечним афіксом
синтаксичну парадигму зі словосполученням із заперечним складовим, а також із заперечним реченням (с.43-65). Автор підкреслює, що **новизна** полягає перед усім в інтегрованості аналізу засобів вираження заперечення у синхронно-діахронному аспекті, розвитку і становленні в англійській мові, об'єктивації концепту заперечення, зареєстрованого у текстах трьох періодів.

Доведено, що для кожного періоду характерна одна субпарадигма, тоді як дві інші -- периферійні. Їхня взаємодія у межах окремого періоду забезпечує транспозицію підсистем у наступний період, що можна вважати **новим** для історичної граматики.

Новим також, нам видається, підрозділ про валентностні можливості частки, яка проходить транспозицію від окремого слова (заперечний прислівник) → проклітичний афікс → заперечну частку, за словами I.O.Захарчук, під впливом фонетичної атракції частка слабшала, переходила з постпозиції у препозицію до деяких дієслів, див.: *nabban* < *ne + habban*, *nytan* < *ne + witan*, *næs* < *ne + wæs*, *nyllan* < *ne + willa*).

Еволюційний підхід до аналізу об'єкта може слугувати **практичною рекомендацією** для студентів, аспірантів і науковців при проведенні історичних дослідів

Складність історичних студій – сам об'єкт дослідження, зареєстрований у певному тексті, він залишається незмінним, але для його опису та відкриттю його рис мовознавцю необхідно постійно збагачувати філологічну парадигму та розширяти дослідницьку практику.

I.O. Захарчук достойно справилася з викликами історичного мовознавства і поставила ряд питань стосовно становлення і динаміка розвитку категорії заперечення у діахронії та їхньої структуризації та систематизації у синхронії (с.6) деякі з зокотрих можуть слугувати темою окремого вивчення.

Задана методологія і покроковий аналіз забезпечили плідні висновки та **теоретичну значущість** для теорії і практики заперечення на рівні слова (частини мови, граматичні транспозиції), фрази (валентність, дистрибуція), речення (типологія заперечного речення) і тексту (текстотвірна функція заперечення).

Вагомість та надійність результатів забезпечені аналітичним підходом автора до існуючих точок зору на форму, значення і функцію заперечення.(список використаних джерел охоплює 276 позицій, з 61 – іноземних) у мовах різних граматичних структур, опублікованих у 2-й половині ХХ ст. та початку ХХІ ст., що уможливило побудову типології заперечення як різнопривневого явища, невід'ємного конституента мовленнєвого продукту будь-якої довжини. Особливо необхідно зауважити, що додатки і

кількісний аналіз підтверджують високий філологічний рівень автора і достовірність теоретичних положень роботи.

Позитивним даної праці є також **дискутивність** --автор ставить питання і вирішує його, а читач отримує можливість розвивати наведені тези. Для дисертації I.O.Захарчук характерна всебічність та багатоаспектність опису об'єкта, що важливо для історичних студій.

Дисертація I.O.Захарчук -- **певний взірець інтегрального опису** одиниць заперечення у динаміці їхнього розвитку, що ускладнило виконання поставлених завдань, тому деякі аспекти потребують уточнення:

Феномен проклітизації – транспозиції заперечного прислівника (частки) у заперечний афікс дієслова, на думку I.O.Захарчук, є результатом фонетичної атракції, хоча при семантичному аналізі розподілу інформації у реченні, можна говорити про семантичну атракцію для підсилення дії иовцем, що заперечується.

Запропонована схема функціонально-семантичної парадигми свідчить про перетин зазначених субпарадигм у системі мови, логічно було б змоделювати дану парадигму також після текстового аналізу, для вирізnenня специфічних рис заперечення, притаманних для окремих текстів (див.: Розділ №)

Робота логічно структурована (складається із вступу, 1-4 розділів, бібліографії і додатків), проте, у 4-ому розділі автор верифікує результати дослідження 3-ого розділу (див., наприклад с.125-139), що на наш погляд, доцільно було б об'єднати для вирізnenня системні у кожному періоді мови та асистемні зміни у текстах відповідного періоду.

При всій об'ємності матеріалу дослідження і добору текстів поза увагою дисертанта залишилися перекладні твори (с.139), що дали б додатковий матеріал впливу мови оригіналу (особливо латинської і французької) на мову перекладу – у плані передачі заперечних засобів.

Наведене вище радше сприймати як роздуми стосовно розвитку історичної граматики – граматикалізації, лексикалізації, транспозиції заперечних засобів у структурі тексту та як перспективи подальшого дослідження.

Успішне розв'язання поставлених завдань надало дисертації **практичної значущості** – результати дослідження можуть бути використані для удосконалення навчальних програм з таких дисциплін, як, наприклад, історії англійської мови («Періодизація», «Граматична будова», «Засоби вираження заперечення») теоретичної граматики («Порядок слів», «Граматична транспозиція», «Граматична парадигматика»), лексикології (розділ «компонентний аналіз», «Семантичне поле»), у спецкурсах з «Прагматика заперечення» та «Аналіз писемних пам'яток», а також при написанні кваліфікаційних робіт.

Основні положення, здобутки і висновки дослідження буди заслухані й обговорені на 14-ти міжнародних конференціях (м.Острог, м.Луцьк, м.Запоріжжя, м.Чернівці, м.Кіровоград, м.Одеса) та 8-и міжвузівських і вузівських конференціях (м.Житомир, м.Луцьк, м.Львів, м.Чернівці), що свідчить про детальну розробленість теми і високий рівень підготовленості автора.

22 одноосібних публікацій (з них 12 у фахових наукових виданнях, 1-а стаття в науково-метричному виданні, 1-а стаття у закордонному виданні та 8 тез у збірниках матеріалах конференцій 1періодичних виданнях України, 2 – статті в іноземних виданнях, 3 – тези доповідей на наукових конференціях, із них 1 – за кордоном) та автореферат повністю відображають зміст дисертації.

Достовірність отриманих результатів та висновків підкріплено значним обсягом проаналізованих писемних пам'яток давньоанглійського, середньоанглійського і ранньо-новоанглійського періодів англійської мови, , який складає-- об'єм 379521 слововживань

Критичний аналіз роботи дає нам підстави вважати, що дисертаційне дослідження **«РОЗВИТОК І СТАНОВЛЕННЯ КАТЕГОРІЇ ЗАПЕРЕЧЕННЯ**

В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ УП-ХУП ст.: СИНХРОНІЯ ТА ДІАХРОНІЯ», є завершеною фундаментальною і концептуальною науковою працею, яка повністю відповідає вимогам п. 9, п. 11 та п. 13 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567, а її автор, **Ірина Олександровна Захарчук, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.**

Доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри перекладу та філології Івано-Франківського університету
права ім. Короля Данила Галицького

14 лютого 2017 р.

B. В. Михайленко

